

ASPÖ LOTSPLATS (Blekinge)

Historik

Aspö lotsplats tillkom omkring 1697 och nedlades som självständig enhet den 1/1 1967.

Denna lotsstation i Karlskrona södra skärgård är intimt förbunden med både Karlskrona f.d. lotsuppassning och Arpö dito längre västerut. Alla tre lotsstationernas lotsningsområden sammanföll geografiskt och tidvis stod lotsarna vid Arpö och Karlskrona under lotsålder mannen på Aspö, vilken var den betydelsefullaste lotsplatsen vid huvudinloppet till Karlskrona. Till och med Gjökalvs lotsuppassning längre upp efter kusten mot Ronneby sorterade en tid under Aspö överhöghet.

Nedanstående artikel ur Svensk Lots- och Fyrtidning 1949 med rubriken "Lotsförhållandena i de gamla danska landskapen efter inkorporeringen med Sverige", ger en god historik från äldsta tider om vad som skedde här (beträffande språket i artikeln har texten tydligen uttytts från ett 1600-talsdokument, men med modern stavning):

"Beträffande Blekinge stadgades 1697 sålunda, att vid Karlskrona inlopp var lotsarnas plikt på Aspö att uppvakta och instyra alla dit ur sjön ankommande skepp och farkoster till Karlskrona. Amiralitetsstyrmännen hade däremot att utlotsa alla genom Aspösund till sjöss utgående skepp och fartyg, vilka styrmän icke mindre än berörda på Aspö boende lotsar, så mycket möjligt är, jämväl måste beflita sig om att utom dess hava besked på den övriga delen av blekingska kusten, exempelvis å Torhamns vik, Ronneby redd och Järnavik, så att de vid varjehanda tillfälle måtte finnas kapable till att till bemälda orter styra såväl Kungl. Maj:ts fartyg som andra. Styrmanskaptenen som lotsdirektören hade sin hemvist i Karlskrona. Aspölotsarna hade att för infarten till Karlskrona av de ur sjön genom Aspösund ingående farkosterna, av en till 5 å 6 fots djup gående 1 daler 16 öre silvermynt, samt för de farkoster, som gingo där över till 10 fot, 8 öre silvermynt och de mera djupgående 10 öre för varje fot. Samma ersättning hade ock styrmännen i Karlskrona att åtnjuta för styrningen från staden till Aspösund och till sjöss igen."

I "Minnesalbum över Lotsverkets personal åren 1914-1924" är antecknat en historisk återblick som är väl värd att återge och som belyser sambandet mellan Aspö och Karlskrona lotsstationer:

"Aspö lotsplats är belägen å ön Aspö, cirka 3 distansminuter SSW-vart från Karlskrona. Lotsplatsens tillblivelse torde kunna sägas vara i huvudsak sammanfallande med staden Karlskronas grundläggning. År 1679 utfördes av amiralen Werner von Rosenfelt pejlingar och undersökningar av blekingekusten enligt uppdrag av generalamiralen Hans Wachtmeister. Trossö hamn - Trossö var en av de holmar, varå Karlskrona anlades - hade för generalamiralen blivit "fördelaktigt omnämnd och framhållen". Den 14 september samma år rapporterade amiral von Rosenfelt att han lyckats finna och upploda inloppet till Aspö sund mellan grunden Ellebådan och Sundsbådan - nuvarande stora inloppet (Kungsdjupet) till Karlskrona - och ett par dagar därefter kunde han ytterligare rapportera det Lyckebyfarleden samt "Vämöhamn" upplodats. Vid denna senare plats blev ock det första örlogsvarvet i den nya staden förlagt.

Ursprungligen har nuvarande (1924) Aspö lotsplats bestått av tvenne lotsplatser: Karlskrona och Aspö. Vid Karlskrona lotsplats verkställdes då lotsningen av flottans styrmän, sedan vissa av dessa "undergått behörig lotsexamen samt erhållit förordnande att vara secundlotsar vid Karlskrona station." Vid Aspö lotsplats förrättades väl först lotsningarna av "kända män" samt sedermera av anställda lotsar. Så upptager exempelvis 1846 års personalstat vid Karlskrona lotsplats 1 lotskapten, 1 lotsålderman, 1 mästrelots, 2 se-

cundlotsar samt 1 lotslärling, samtliga utgörande personal från flottan. Personalen samma år vid Aspö lotsplats utgjordes av 1 lotsålderman, 2 mästerlotsar, 3 secundlotsar och 3 lotslärlingar. Lotspenningeuppbörden år 1836 utgjordes av 360 riksdaler och 16 skilling vid Karlskrona lotsplats och 653 riksdaler, 12 skilling och 9 r:st vid Aspö lotsplats. Av lotspenningarna erhöll vid Karlskrona lotsplats samma år lotsåldermannen och överstyrmannen Lindström 2 lotter samt vardera understyrmännen Sandvall och Hejde en lott. Vid Aspö lotsplats erhöll åldermannen Adamsson 2 lotter samt 1 lott till vardera mästerlotsar och secundlotsarna. Hemvägsersättningen vid de två lotsplatserna utgick in natura, dock beräknades värdet av föreskriven sådan ersättning under år 1839 till 7 Sk. Banco för reglementsensligt utgående $1\frac{1}{2}$ skålpund bröd, 1 skålpund fläsk eller rökt kött jämte $\frac{1}{2}$ kvarter brännvin (c:a $16\frac{1}{2}$ cl). Bland övriga avlöningsförmåner för lotsplatsens personal kunna nämnas för karlskronalotsarnas vidkommande "mulbete för 3 kor jämte 8 Rdr Banco för kornas framdrivande" samt för aspölotsarna "åt varje lott, som ej äger hemmansbruk, tjänlig boningsplats med 2 skeppeland odlingsbar jord, fritt mulbete för 1 ko, vedbränsle på ägorna och 1 lass hö om 30 Lispund." En annan förmån den tiden var också delfåendet för Aspö lotsplats vidkommande av den varande ambulerande lotsbarnskolan. Till lärare vid denna skola skulle, enligt Kungl. Maj:ts beslut uti 1845 års stat, anställas "en person med god Kondukt samt skulle denne för sin tjänst erhålla ett arvode per år av 66 Rdr 32 skilling. Läraren "skulle bo hos lotsarna under lästerminerna, utan ersättning till dessa, men bekosta all förtäring och allt övrigt själv."

Efter det Karlskrona och Aspö lotsplatser sammanslagits till en, bestrides lotsningarna inom lotsningsområdet från dels lotsplatsen å Aspö samt dels lotsuppassningsplatsen i Karlskrona. Å denna senare ort är även lotskontoret förlagt.

Karlskrona hamn är förlagd norr och öster om staden, örlogsvarvet med sina kajer söder om staden."

Ovanstående historiska återblickar är kanske det enda material som i kortfattad och koncentrerad form anger lotseriets ursprung när det gäller Aspö och i någon mån även Karlskrona lotsplats. Arkivstudier kan givetvis ge ytterligare material, men för en ytlig betraktelse i denna form må det här räcka som belysning.